

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2023

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2023 (RP 154/2022 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 27.10.2022.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- finansråd Harri Kähkönen, finansministeriet
- vice ordförande för utvärderingsrådet, professor Jukka Pirttilä, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- industriråd Sampsa Nissinen, arbets- och näringsministeriet
- professor Niku Määttä, Helsinki Graduate School of Economics
- direktör Hannu Kemppainen, Business Finland Oy
- direktör Johanna Sipola, Centralhandelskammaren
- arbetslivsprofessor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Statens ekonomiska forskningscentral
- arbetslivsprofessor Martti Hetemäki, Helsinki Graduate School of Economics
- forskningsenheten BIOS
- Finnvera Abp
- Motiva Ab
- Finlands näringsliv rf
- Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- Finsk Energiindustri rf
- Skogsindustrin rf
- Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- Teknologiindustrin rf
- Forskning om arbete och ekonomi LABORE
- Finlands Akademi.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Den ekonomiska handlingsramen

Budgeten har utarbetats under förhållanden där de ekonomiska utsikterna i Finland och Europa överlag klart har försämrats av Rysslands anfallskrig mot Ukraina och den energikris som följde på det, den tilltagande inflationen och den stigande räntenivån. Även coronapandemin upprätthåller osäkerheten på marknaden. Dessutom finns det oro för minskad export och strukturellt hållbarhetsunderskott när den sysselsatta befolkningen i arbetsför ålder minskar i absoluta tal och i förhållande till antalet personer utanför arbetskraften. I ett kritiskt ekonomiskt läge är det viktigt att försöka se till att det finns förutsättningar för tillväxt och tillräckliga satsningar särskilt på FoUI-verksamhet och kompetens.

Ekonomiutskottet tar ställning till budgetpropositionen utifrån sitt eget ansvarsområde och koncentrerar sig på de teman som accentuerades vid utfrågningen av sakkunniga.

Balansen i de offentliga finanserna och skuldsättningsutvecklingen

Regeringen föreslår att anslagen i 2023 års budget är 80,5 miljarder euro, alltså 15,6 miljarder euro mer än i den ordinarie budgeten 2022. Budgetförslaget visar ett underskott om 8,1 miljarder euro. Underskottet täcks med ny skuld. Bakom de senaste årens budgetunderskott ligger i stor utsträckning de åtgärder som coronapandemin och kriget i Ukraina kräver, men också strukturella frågor, såsom det ökande hållbarhetsunderskottet på grund av befolkningens åldrande. Det är värt att notera att den accelererande inflationen ökar statens ränteutgifter. Budgeten upptar därför medel för ökade ränteutgifter på sammanlagt cirka 1,5 miljarder euro, vilket är cirka en miljard euro mer än i den ordinarie budgeten för 2022. Ekonomiutskottet är oroat över att det uppstår så kallad ränta på ränta, varvid det ekonomiska handlingsutrymmet försvagas ytterligare.

Under sakkunnigutfrågningen framfördes olika åsikter om den rätta dimensioneringen av budgeten. Å ena sidan konstaterades det att budgetpropositionen är onödigt stimulerande om prognosen i den ekonomiska översikten blir verklighet. Om riskerna för en klart svagare tillväxt däremot realiseras, kan budgeten vara rätt dimensionerad. Under sakkunnigutfrågningen betonades det dock starkt att underskottet i ekonomin har blivit eller håller på att bli kroniskt och att en långsiktig plan och strukturella reformer behövs för att bryta denna utveckling och balansera de offentliga finanserna.

Ekonomiutskottet instämmer i de sakkunnigas farhågor över ett bestående strukturellt underskott i de offentliga finanserna och för att det varken i budgeten eller som bilaga till den finns någon strategisk plan för att stärka de offentliga finanserna i överensstämmelse med hållbarhetsmålen. Ekonomiutskottet fäster dessutom uppmärksamhet vid det som konstaterats vid utfrågningen av sakkunniga, således att till skillnad från till exempel de övriga nordiska länderna är också överskottet inom den privata sektorn relativt litet i Finland, och det kan inte kompensera underskottet i de offentliga finanserna. En åtstramning av beskattningen för att balansera upp de offentliga finanserna eller en ökning av utgifterna kommer därför sannolikt att minska den privata konsumtionen och de privata investeringarna. Utskottet anser att detta är ytterst oroväckande med tanke på den ekonomiska tillväxten och betonar att Finland oberoende av det ekonomiska läget allt mer

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

måste satsa på att investeringsmiljön är attraktiv och konkurrenskraftig för både finländska och utländska företag och privata investeringar.

FoUI-satsningar och ekonomisk tillväxt

Regeringsprogrammet ställer upp ett långsiktigt mål om att statens FoU-finansiering ska fås att växa och genomför åtgärder med hjälp av vilka Finlands BNP-andel av FoUI-investeringarna, alltså FoUI-intensiteten, stiger till 4 procent fram till 2030. Enligt budgetpropositionen för 2023 minskar statens FoUI-finansiering dock med uppskattningsvis cirka 110 miljoner euro, det vill säga 4 procent jämfört med nivån 2022. Enligt budgeten för 2023 beräknas finansieringen sjunka till cirka 0,85 procent av BNP, vilket är cirka 400 miljoner euro under målnivån. Det främjar inte regeringsprogrammets mål att öka FoUI-finansieringen.

Ekonomiutskottet anser att det nationella målet att höja FoUI-satsningarna i enlighet med regeringsprogrammet är viktigt och uttrycker sin djupa oro över minskningarna för 2023. Ekonomiutskottet betonar att gallringen av FoUI-finansieringen inte får bli en bestående trend. Ekonomiutskottet föreslår att man i de kommande budgetarna ännu tydligare beskriver FoUI-finansieringen som helhet och dessutom ger en mer detaljerad bedömning av om den permanenta FoUI-finansieringen är tillräcklig i förhållande till det nationella målet att höja FoUI-utgifterna till fyra procent av BNP.

Ekonomiutskottet fäster allvarlig uppmärksamhet vid att minskningen av FoUI-finansieringen främst gäller finansiering som delas ut via Business Finland, vilket i första hand beror på att EU:s återhämtningsfinansiering och annan tidsbunden finansiering enligt regeringsprogrammet upphör. Business Finlands kärnuppgifter är särskilt att främja företagens export och internationalisering och tillväxt, således åtgärder som kraftigt stärker de privata investeringarna, den ekonomiska tillväxten och Finlands konkurrenskraft. Ekonomiutskottet påpekar att den sjunkande trenden i Business Finlands finansiering och de kortvariga temporära finansiella satsningarna försvagar förutsägbarheten i innovationsmiljön. En svårförutsebar omvärld uppmuntrar å sin sida inte företagen till investeringar och långsiktigt FoUI-samarbete.

Ekonomiutskottet välkomnar regeringens strävan att göra statens FoUI-finansiering mer förutsägbar och långsiktig genom lagen om FoUI-finansiering, där det föreskrivs om en årlig ökning av de fullmakter och anslag för forsknings- och utvecklingsverksamhet som tas in i statsbudgeten 2024—2030 så att målet i det nuvarande regeringsprogrammet uppnås. Utskottet välkomnar också förslaget att det i lagen också ska föreskrivas om utarbetande av en långsiktig plan för användningen av statlig finansiering för forskning och utveckling. En regeringsproposition om detta lämnades till riksdagen den 13 oktober 2022 och utskottet tar närmare ställning till innehållet i förslagen när den propositionen lämnas till utskottet för behandling. Dessutom föreslår regeringen ett särskilt FoUI-skatteavdrag. Utskottet ställer sig i princip positivt till detta, men betonar att offentliga satsningar bör ha en så kallad stimulanseffekt; de bör således uttryckligen riktas till sådana projekt som inte kan genomföras utan offentligt stöd.

Ekonomiutskottet betonar ytterligare att FoUI-finansieringen måste vara bättre tillgänglig också för mindre företag och uppstartsföretag. Dessutom ska finansieringen särskilt möjliggöra att innovationer kan skalas upp och tas i kommersiellt bruk. Endast på så sätt bidrar FoUI-satsningarna

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

effektivt till ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft och främjar den gröna och digitala omställningen.

Energi

Regeringar runtom i Europa har svarat på den tillgångskris och de stigande energipriser som den minskade energiimporten från Ryssland har lett till genom olika skattelättnader och inkomstöverföringar i samband med energiförbrukningen. Syftet med dem är att lindra effekterna av stigande energipriser på hushållens konsumtionsmöjligheter och företagens kassaflöde.

I Finland strävar man efter att lindra effekterna av de stigande energipriserna genom tre åtgärder eller åtgärdshelheter: direkta stöd till låginkomsttagare, partiell avdragsrätt för elkostnader som inkluderas i hushållsavdraget vid beskattningen och sänkning av mervärdesskatten på el. De åtgärder som valts ut är sådana som snabbt har kunnat tas i bruk. De är tidsbundna och upphör senast i april 2023. Storleksskallen är måttlig jämfört med de åtgärder som beslutats i flera andra EU-länder.

I flera sakkunnigyttranden konstateras det att även om åtgärdspaketet som gäller energipriser i sig är förståeligt, är det strukturellt sett inte den bästa tänkbara lösningen. Direkta stöd till hushåll med låga inkomster tjänar enligt sakkunnigyttranden sitt syfte bäst. En del av de åtgärder som stöder medborgarnas köpkraft är indexhöjningar som bland annat är bundna till folkpensionsindex och justeringar av uppvärmningsnormerna för bostadsbidraget samt åtgärder som stöder barnfamiljernas köpkraft. Däremot ansågs stöd som beviljas i form av hushållsavdrag och i synnerhet i form av sänkningar av mervärdesskatten vara problematiska, eftersom de inte motiverar till att spara el, även om energisparande och efterfrågefleksibilitet allmänt har ansetts vara de effektivaste sätten att påverka prisnivån och pristoppar på el.

Ekonomiutskottet instämmer i dessa synpunkter och konstaterar att särskilt sänkningen av mervärdesskatten bidrar till att öka efterfrågan på el i hushåll där det skattefria priset på el är fast. Det förvärrar också prisproblemet vid förbrukningstoppar. Utskottet anser att uttryckligen incitament för att spara el bör främjas. Å andra sidan upphör de förmånliga visstidsavtalen så småningom för alla och högre elpriser än vad som är brukligt motiverar i vilket fall som helst till besparingar. I september minskade elförbrukningen i Finland med 7 procent jämfört med året innan.

Utskottet konstaterar att stödet till hushållen är motiverat i den exceptionella situationen och att det är viktigt att stöden är tidsbundna. El är en basvara och kraftigt stigande kostnader kan också inverka på samhällsfreden när situationen drar ut på tiden.

Ekonomiutskottet konstaterar att det snabbt behövs mer kapacitet för produktion av ren energi. Bevilningsfullmakten för energistöd har utökats avsevärt under de senaste åren och det har exempelvis föreslagits tilläggsfullmakter för 2023 i synnerhet för väteprojekt, batteriprojekt och andra stora demonstrationsprojekt för ny energiteknik. Ett betydande anslag på 135 406 000 euro har också reserverats för produktionsstödet för förnybar energi och dessutom beviljas energiintensiv industri 150 000 000 euro i elektrifieringsstöd. Elektrifieringsstödet ersätter de indirekta kostnader som handeln med utsläppsrätter orsakar elpriset, men minst 50 procent av det stöd som

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

beviljas bör riktas till utvecklingsåtgärder som främjar att verksamheten blir mer koldioxidneutral.

Också tillståndsförfarandet måste göras smidigare för att man genom nya investeringar effektivt ska kunna svara på den ökande efterfrågan på el och påskynda den gröna omställningen. Ekonomiutskottet betonar i sammanhanget att också totalreformen av kärnenergilagen spelar en viktig roll. Utskottet anser det väsentligt att RP 128/2022 rd sätts i kraft snabbt för att påskynda projekten för den gröna omställningen inom tillståndsförvaltningen. Utskottet anser också att man inom en nära framtid bör bedöma hur modellen för prissättning av el fungerar i samarbete med Sverige och Norge och göra behövliga ändringar om bedömningen ger anledning till det.

Kompetens och tillgång på kompetent arbetskraft

Enligt budgeten har regeringen som mål att höja sysselsättningsgraden till 75 procent före mitten av decenniet. Mätt både med sysselsättningsgraden och antalet sysselsatta har sysselsättningen ökat kraftigt i år och i fjol. Dessutom är efterfrågan på arbetskraft stor på basis av antalet lediga jobb. En central orsak till detta är att befolkningen åldras. När sysselsättningsläget förbättras kvarstår å andra sidan bland de arbetslösa allt mer svårssysselsatta personer. Det finns många orsaker till detta så kallade matchningsproblem, som varierar både branschvis och beroende på anställningsförhållanden art. Bristen på arbetskraft leder oundvikligen till minskad ekonomisk produktivitet och fördröjer genomförandet av investeringar. Dessutom kan det inom vissa sektorer leda till betydligt högre lönenivåer än inom andra sektorer, vilket ytterligare förstärks av den stigande inflationen.

Utskottet håller med de sakkunniga om att det allmänna särskilt bör satsa på arbetskraftens rörlighet, kompetens och att utveckla bidragsfällor. Dessutom bör man öka incitamenten för att få kompetent arbetskraft från utlandet till Finland. Ekonomiutskottet konstaterar att situationen till denna del är krävande också därför att det råder brist på kompetent arbetskraft också i andra länder och länderna konkurrerar om kompetent arbetskraft och investeringar.

Sammanfattande synpunkter

Ekonomiutskottet delar de sakkunnigas oro över det permanenta strukturella underskottet i de offentliga finanserna. Utskottet ser det som nödvändigt att det utarbetas en strategisk långsiktig plan för att stärka och balansera de offentliga finanserna.

Ekonomiutskottet konstaterar att penningpolitiken och finanspolitiken bör fungera tillsammans så att de främjar de eftersträlvade målen. När penningpolitiken bestäms av Europeiska centralbanken får den nationella finanspolitiken inte försvaga den inflationsdämpning som eftersträvas med ECB:s penningpolitik. Finlands finanspolitiska beslut har ingen stor inverkan på inflationen i euroområdet, men de påverkar Finlands konkurrenskraft inom euroområdet. Utskottet påpekar att exempelvis EU-ländernas direkta stöd till företag och hushåll för att kompensera de stigande energipriserna påskyndar inflationen i euroområdet, men ingriper inte i den bakomliggande orsaken till prisstegringen, således det minskade energiutbudet. Å andra sidan är det fråga om ett centralt grundläggande behov och i Finland är stöden både till sin varaktighet och storlekssklass mycket måttliga jämfört med de åtgärder som beslutats i flera andra EU-länder.

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

Ekonomisk tillväxt och balansering av de offentliga finanserna kräver bättre produktivitet. Ekonomiutskottet fäster allvarlig uppmärksamhet vid att produktivitetsutvecklingen i Finland för närvarande i hög grad baserar sig på måttlig löneutveckling och är klart svagare än till exempel i de övriga nordiska länderna. Vid sakkunnighörandet hänvisades det till produktivitetsnämndens färsk rapport, enligt vilken en central svaghet i Finlands samhällsekonomi är att resurserna riktas till objekt med låg produktivitet, exempelvis byggnader.

Ekonomiutskottet betonar att det i nuläget är viktigt att satsa särskilt på sådana innovativa företag som kan producera mycket mervärde genom kapital och arbete, där alltså totalproduktiviteten är hög. Finlands produktivitetsmöjligheter baserar sig till stor del på kompetens och därför måste resurser i allt högre grad riktas uttryckligen till kompetensutveckling och FoUI-verksamhet. Utgångspunkten för FoUI-finansieringen bör vara strävan efter teknikneutralitet och kostnadseffektivitet samt att skala upp innovationer och ta dem i kommersiellt bruk. På så sätt blir det också möjligt att föra den gröna och digitala omställningen framåt på ett sätt som stärker Finlands konkurrenskraft.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sanni Grahn-Laasonen saml
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Matias Mäkyne sd
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Sakari Puisto saf
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Juha Mäenpää saf.

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

Sekreterare var

utskottsråd Johanna Rihto-Kekkonen.

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Den ekonomiska handlingsramen

Vid utarbetandet av budgeten har en försämrad ekonomisk omvärld varit skönjbar. Vår omvärld är mycket problematisk. Hushållens och näringslivets förtroende har försvagats kraftigt till följd av Rysslands anfallskrig. I synnerhet den allmänna prisstegringen på grund av dyrare energi har tvingat ECB att bedriva en stramare räntepolitik. Samtidigt begränsas handlingsutrymmet i de offentliga finanserna av det stora strukturella underskottet.

Samlingspartiets utskottsgrupp kritiserar regeringen för att den i sin finanspolitiska linje de facto inte beaktar det förändrade konjunkturläget och den snabbt förändrade ekonomiska omvärlden. Den stigande räntenivån har förbisetts helt i budgetpropositionen. Den skuldstimulans som genomfördes under de snabbt accelererande prisstegringarna påskyndar den inhemska inflationen. Särskilt den accelererande inflationen drabbar de allra lägsta inkomsterna, men situationen har försämrats för alla hushåll. Skuldstimulans är ineffektivt när det inte finns betydande resurser som är outnyttjade på grund av knapp efterfrågan. Regeringens öknings av den offentliga konsumtionen tränger rentav undan privata investeringar och privat konsumtion.

Samlingspartiets grupp påpekar också att de automatiska stabilisatorerna i Finlands offentliga finanser mycket effektivt jämnar ut konjunkturväxlingen utan diskretionära politiska åtgärder. Under en lågkonjunktur tryggar en omfattande social trygghet och progressiv beskattning hushållens efterfrågan. Att nå effekt med diskretionär stimulans och att sätta in en sådan vid rätt tidpunkt och med rätt inriktning misslyckas nästan alltid, och den påskyndar snarare konjunkturväxlingarna och orsakar välfärdsförluster.

Balansen i de offentliga finanserna och skuldsättningsutvecklingen

Samlingspartiet påpekar att regeringen beslutsamt ökade underskottet i de offentliga finanserna genom permanenta utgiftsökningar redan 2019 innan man visste om pandemin. Enligt regeringsprogrammet skulle de nya utgiftsökningarna finansieras helt och hållet genom sysselsättnings- och skattebeslut före utgången av valperioden. Som det framgår av utlåtandet från rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken håller regeringen inte fast vid sitt mål.

Skuldsättningen under valperioden beror inte på utgiftsbehov till följd av coronapandemin eller det säkerhetspolitiska läget. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken påpekar i sitt yttrande till utskottet att till kriser hänförs sig endast cirka hälften av de beslut som försämrar de offentliga finanserna under valperioden och som inverkar till nettobelopp på utgifterna och inkomsterna. Hälften av regeringens beslut om skuldhöjande åtgärder hänförs sig inte till krishanteringen.

Förutsättningen för en trovärdig ekonomisk politik skulle ha varit att anpassningsåtgärder inleddes redan under innevarande valperiod. Samlingspartiets utskottsgrupp påpekar att regeringen

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

Avvikande mening 1

kommer att låta de kommande regeringarna lösa skuldproblemet i de offentliga finanserna i sin helhet, trots att den offentliga ekonomins kristållighet har försvagats väsentligt. Som motvikt till de utgiftsökningar som är nödvändiga för att hantera kriserna borde det ha lagts fram en trovärdig plan för att balansera de offentliga finanserna. Anpassningen borde ha inletts redan under innevarande valperiod. Trots regeringens omfördelningar på 370 miljoner euro uppgår underskottet i statsfinanserna till följd av regeringens åtgärder till flera miljarder euro.

Samlingspartiets utskottsgrupp anser att det är nödvändigt att stärka tillväxtförutsättningarna på lång sikt både med tanke på en höjning av levnadsstandarden och hållbarheten i de offentliga finanserna. Samlingspartiet påpekar dock att lösningen på den strukturella obalansen inte kan baseras enbart på en snabbare tillväxt än väntat eller reformer med osäkra resultat. Samlingspartiet anser att det är nödvändigt att genomföra tillväxt- och strukturreformer, men finanspolitikens trovärdighet på kort sikt förutsätter också utgiftsanpassning.

FoUI-satsningar och tillväxt

Samlingspartiet har förbundit sig att höja Finlands FoUI-satsningar till 4 procent av ekonomins storlek. Enligt regeringens budskap är tillväxtpolitiken regeringens viktigaste metod för att bryta skuldkvoten, och att öka FoUI-satsningarna är regeringens viktigaste metod för att åstadkomma tillväxt. Därför kan Samlingspartiet inte acceptera att regeringen skär ned de offentliga FoUI-satsningarna med 110 miljoner euro.

Samlingspartiets utskottsgrupp anser att enbart ökade offentliga FoUI-satsningar inte räcker till för att uppnå hållbar tillväxt. En förutsättning för tillväxt är dessutom omfattande reformer. För Samlingspartiet innebär detta främjande av en rättvis marknadsekonomi, minskad reglering av tillväxttransaktioner, smidigare myndighetsbeslut och kvalitativ förstärkning av FoUI-klustret. Regeringen har i många avseenden handlat rentav på motsatt sätt. Regeringen har ökat hindren för investeringar genom att öka den administrativa börda som företagsverksamheten kräver inom många sektorer. Regeringens åtgärder till exempel för att bygga en expressfil för att få tillstånd för investeringar i grön omställning urvattnar den välmenande reformen och orsakar ytterligare reglering, trots att avsikten var att minska den. Normerna bör därför avvecklas och man bör satsa på ökad konkurrens.

Förbättringen av de allmänna förutsättningarna för företagsverksamhet är också kopplad till reformen av arbetsmarknaden. Kompetensbaserad tillväxt, investeringar eller FoUI-verksamhet kommer inte igång om tillgången på kompetent arbetskraft inte stärks. Därför behövs det också sporrande arbetsmarknads- och skattereformer som regeringen låtit bli att genomföra. Bristen på arbetskraft är ett genomgående problem inom många sektorer av näringslivet. Företagen behöver mer arbetskraft på både högutbildad och mer praktisk nivå.

Energi

Rysslands anfallskrig som Putin inlett har orsakat stora brister i energitillförseln och förvirring på energimarknaden. Att trygga energiförsörjningen på kort sikt är enligt vår utskottsgrupp ytterst viktigt med tanke på såväl hushållens som företagens verksamhetsbetingelser.

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

Avvikande mening 1

Beslut bör fattas för att trygga en tillräcklig tillgång på el och värme såväl under den kommande vintern som inom den närmaste tiden. Regeringens åtgärder för att stödja hushållen vid omständigheter med höga elpriser har varit lösningar med karaktär av inkomstöverföring, som inte ens i teorin sänker elpriset utan endast lindrar effekterna av de höga priserna. Samlingspartiet anser att man i energikrisen bör ta i bruk metoder som effektivt sänker elpriserna. Detta stöder utöver hushållen även andra elförbrukare, såsom företag. Samlingspartiet har föreslagit sex metoder på kort och lång sikt som står till regeringens förfogande. Genom dem säkerställs å ena sidan att energin räcker till inom den närmaste framtiden, men på längre sikt påskyndas uppnåendet av klimatmålen genom att Finland blir en stormakt inom ren energi.

I en akut situation måste regeringen säkerställa att marknaden har tillgång till all befintlig elproduktionskapacitet. Dessutom bör en effektiv konsumtionsstyrning i förhållande till cirkulerande elavbrott vara det primära sättet att reglera efterfrågan. Elmarknaden måste också genomgå temporära reformer som dämpar både derivatmarknaden och elpriset under den kommande vintern. Elpriset får inte överstiga marginalkostnaden för den dyraste formen av elproduktion.

Den kraftiga variationen i elutbudet eller elpriset kommer inte att upphöra ens efter de närmaste åren utan särskilda åtgärder. Elproduktionen i Finland kommer framöver att i betydligt högre grad än för närvarande stödja sig på vindkraft, vilket innebär att elproduktionen varierar kraftigt beroende på väderleksförhållandena. Vindkraft är en bra produktionsform, men som motvikt krävs också utsläppsfri baskraft som är oberoende av vädret. Finland bör bli en stormakt inom ren energi särskilt genom satsningar på kärnkraft och små reaktorer.

Det är nödvändigt att påskynda reformen av lagstiftningen och anvisa strålsäkerhetscentralen tillräckliga resurser för kompetensutveckling. Det måste säkerställas att marknadsaktörerna har tillräckliga incitament att investera i kärnkraft. För att stärka den allmänna volatiliteten i elpriset är det dessutom skäl att uppdatera mekanismen för prissättning av el så att det i fortsättningen inte längre är enbart den dyraste formen av elproduktion som bestämmer elpriset. Den nuvarande prissättningsmodellen fungerar dåligt i en situation där en betydande mängd produktionskapacitet är produktion med stor variation.

Av okänd orsak har regeringen i budgeten låtit bli att bevilja Strålsäkerhetscentralen de resurser som centralen begärt. Det är omöjligt att förstå varför regeringen med medvetna och aktiva beslut förhindrar kompetensutveckling i anslutning till utbyggnaden av kärnkraften i liten skala. Valet är beskrivande för regeringens ovilja att prioritera utgifterna. En liten satsning på utveckling av småskalig kärnkraft kan på lång sikt ha en avgörande inverkan på Finlands klimatmål och rentav klimatnegativitet.

Kompetens och tillgång på kompetent arbetskraft

Samlingspartiet påpekar att många reformer för att säkerställa tillgången på kompetent arbetskraft fortfarande inte har genomförts. Regeringen har inte främjat lokala avtal i enlighet med regeringsprogrammet. Jämställdheten i arbetslivet kan ytterligare förbättras genom att man säkerställer flexibiliteten i arbetslivet och förutsättningarna för småbarnspedagogik. En skattepolitik som uppmuntrar till arbete kan förbättra incitamenten för att ta emot och erbjuda arbete. På grund

Utlåtande EkUU 48/2022 rd

Avvikande mening 1

av den höga arbetsbeskattningen förlorar vi mot centrala konkurrentländer i fråga om att locka kompetent arbetskraft.

Vid rekrytering av utländsk arbetskraft är det skäl att underlätta särskilt rekryteringen av högutbildade experter, men det måste också bli lättare att få andra arbetstagare till Finland. När den demografiska försörjningskvoten i Finland försvagas kommer utländsk arbetskraft att ha en central roll när det gäller att lösa bristen på arbetskraft inom många sektorer. Invandring som leder till arbete förbättrar näringslivets verksamhetsförutsättningar och den offentliga ekonomins tillstånd. Den administrativa bördan för att komma till Finland från utlandet för att arbeta måste lindras väsentligt.

Det behövs kompetent arbetskraft inom alla branscher. Enligt Etlas undersökning omfattades upp till 140 000 personer av flitfällor 2021. Samtidigt finns det över 300 000 arbetsföra utanför arbetskraften. Därför bör det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa reformeras så att det sporrar till arbete. Likaså bör utkomstskyddet för arbetslösa och stöden för boende utvecklas i en sporrande riktning. Regeringen bör göra en översyn över kommunförsöket, eftersom ansvaret i sin nuvarande form är fördelat på ett stort antal aktörer som inte har förutsättningar för en helhetsbetonad, effektiv och individuell arbetskraftsservice för arbetslösa arbetssökande. Tiden i arbetslivet bör förlängas i början och slutet.

När signalerna starkt visar på en stagnerande ekonomisk utveckling, betonar Samlingspartiet oron särskilt över ungdoms- och långtidsarbetslösheten. Under lågkonjunkturer drar de ungas övergång till arbetsmarknaden ut på tiden i början av karriären. En försenad start på arbetslivet påverkar inkomsterna under hela livscykeln. Samlingspartiet instämmer också i forskningsinstitutet Labores anmärkning att det på grund av den höga risken för utslagning är motiverat att gå in för lösning för unga, även om det skulle vara kostsamt. Därför bör tjänsterna och incitamentssystemet utarbetas särskilt för unga. Också förlängd arbetslöshet medför kumulering av problem och sänker förväntningarna på inkomsterna under den resterande karriären. För långtidsarbetslösa bör man också skraddarsy tjänster och pröva nya riktade incitament.

Sammanfattande synpunkter

Samlingspartiets utskottsgrupp anser att tryggheten av de offentliga välfärdstjänsterna förutsätter ett parlamentariskt åtagande om en årlig anpassning som inom skälig tid leder till en hållbar skuldsättning. Samlingspartiet påpekar att det är skäligt att öppet berätta för medborgarna vad balanseringen av de offentliga finanserna förutsätter. Man kommer inte att komma undan utgiftsanpassningar — i synnerhet som det på grund av den mycket strama beskattningen inte finns något utrymme för skatteåttstramning. En förutsättning för en trovärdig ekonomisk politik är ett starkt engagemang för en ansvarsfull ekonomisk politik.

Samlingspartiet påpekar att det strukturella underskottet och hållbarhetsunderskottet på längre sikt åtgärdas genom strukturella reformer. Sysselsättningsgraden bör höjas till 80 procent före 2030 så att den ökade sysselsättningen stärker de offentliga finanserna. Social- och hälso-tjänsterna måste ses över så att de kan produceras kostnadseffektivt, men utan att pruta på kvaliteten. Produktivitetsprogrammet för hela den offentliga sektorn bör inledas snabbt och ökningen av de offentliga utgifterna dämpas. Budgetramarnas trovärdighet måste återställas.

Utlåtande EkUU 48/2022 rd
Avvikande mening 1

Med tanke på tillväxten är det enligt Samlingspartiet väsentligt att säkerställa att FoUI-satsningarna ökar i enlighet med den parlamentariska överenskommelsen. Dessutom bör Finlands affärsmiljö utvecklas på ett övergripande sätt så att den stöder investeringar och produktivitetstillväxt. Statens roll på marknaden bör minskas och onödig reglering avvecklas. Marknadsmekanismens funktion bör stärkas och människornas kreativitet och företagsverksamheten bör ges större utrymme.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2022

Sanni Grahn-Laasonen saml

Pia Kauma saml

Janne Sankelo saml

Utlåtande EkUU 48/2022 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Sannfinländarna omfattar i huvudsak ekonomiutskottets utlåtande men föreslår detaljerade ändringar nedan.

Finansiering för forskning, utveckling och innovationer

Ekonomiutskottet noterar att FoUI-investeringarna håller på att minska. Därför uppmuntrar utskottet till att använda fungerande metoder för att få till stånd en växande trend för FoUI-investeringarna till exempel genom att införa ett FoUI-skatteavdrag. Vi instämmer i slutsatserna från den parlamentariska uppföljningsgruppen för FoUI.

Underskottet i de offentliga finanserna

Det strukturella underskottet i de offentliga finanserna är mycket oroväckande, och enligt de sakkunniga som ekonomiutskottet har hört måste de offentliga utgifterna anpassas till inkomsterna. En höjning av skatterna skulle försvaga hushållens köpkraft och ekonomins konkurrenskraft. De offentliga utgifterna måste därför kunna granskas kritiskt med tanke på vilka utgifter som inte hör till statens kärnuppgifter, och sådana måste gallras bort. Anpassningen måste således göras genom prioritering av utgifterna.

Det är ytterst oroväckande att vi måste vidta anpassningsåtgärder i en samhällsekonomiskt kritisk situation. Det anses allmänt vara mycket sannolikt att Europa står inför en recession.

Finlands offentliga finanser har under de senaste åren i onödan skötts genom konjunkturförstärkande ekonomisk politik utan att man brytt sig om ramförfarandet. Den slappa ekonomin, den slappa upplåningen och den alltför ambitiösa klimatpolitiken, som pågått i flera år, skapar stora svårigheter att balansera Finlands offentliga finanser under de kommande åren.

Ekonomiutskottet betonar att det hade varit ännu mer nödvändigt att gallra bland sekundära offentliga utgifter i och med att de utgifter som är kritiska med tanke på säkerhetspolitiken och försörjningsberedskapen har ökat och i praktiken är nödvändiga.

Underskottet i statsfinanserna ökar ytterligare på grund av den ökning av ränteutgifterna som regeringen upplevt som överraskande. Ränteutgifterna för statsskulden beräknas 2023 uppgå till cirka 1,5 miljarder euro, vilket är cirka en miljard euro mindre än i den ordinarie budgeten för 2022. Sakkunniga har påpekat att uppskattningen av ränteutgifterna nästa år kan vara alltför optimistisk. Den växande skulden utgör en ränterisk för Finland, och utan balansering av ekonomin kommer också ränteutgifterna att öka exponentiellt under de närmaste åren.

Utlåtande EkUU 48/2022 rd
Avvikande mening 2

Tillgång på arbetskraft och flitfällor

Ekonomiutskottet noterar försörjningskvotens betydelse när det gäller att uppnå balans i de offentliga finanserna. Det effektivaste sättet att minska belastningen på försörjningskvoten är enligt utskottet att avveckla bidragsfällor som försvårar övergången till lönearbete, eftersom det både minskar behovet av inkomstöverföringar och utökar samhällsekonomin samtidigt som skattebasen utvidgas utan att det skapas nya skatter.

När det gäller arbetskraftsinvandring bör särskild uppmärksamhet fästas vid dess kvalitet och behoven inom olika branscher, och den får inte i sin helhet öka inkomstöverföringarna.

El, energi och värme

Ekonomiutskottet vill fästa uppmärksamhet vid att det finns betydande osäkerhetsfaktorer i genomförandet av en meningsfull energipolitik. Denna osäkerhet är avgörande för hur våra konkurrentländer i EU stöder sina företag och hushåll i den aktuella energikrisen. Om våra konkurrentländer stöder sina företag och Finland inte gör det, blir vår relativa konkurrenskraft lidande.

Ekonomiutskottet anser det vara ytterst viktigt att situationen under de kommande vintrarna beaktas med betoning på försörjningsberedskapen. Utöver el behöver vi värmeenergi, och ingen produktionsform för energi får därför kategoriskt uteslutas. Det finns således skäl att öka säkerhetsupplagen av torv genom att öka produktionen. I råvarorna för energiproduktionen bör man också i övrigt i första hand beakta inhemskt ursprung under de kommande åren för att energipri- serna ska hållas på en skälig nivå och möjliggöra en snabbare återhämtning av ekonomin efter energikrisen.

Avvikande mening

Vi anför

att vi i övrigt omfattar utskottets utlåtande med ovan nämnda undantag och att finans- utskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 26.10.2022

Juha Mäenpää saf
Sakari Puisto saf
Minna Reijonen saf
Veikko Vallin saf